

Finansdepartementet
Fi.remissvar@regeringskansliet.se
Dnr. Fi2020/03418

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ ”EN GEMENSAM ANGELÄGENHET” SOU 2020:46

Inledande synpunkter

Jämställdhetsmyndigheten delar regeringens bedömning av att den ekonomiska jämlikheten samt möjligheterna till social rörlighet bör öka och välkomnar betänkandet. Remissvaret är begränsat till betänkandets mer direkta jämställdhetspolitiska relevans och i huvudsak till de faktiska förslag som presenteras.

Även om betänkandet inte innehåller några förslag kring arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck delar Jämställdhetsmyndigheten betänkandets bedömning att hedersnormer och hedersrelaterat våld och förtryck begränsar framförallt många flickors och unga kvinnors livsmöjligheter, men även pojkar och män drabbas. Att motverka hedersrelaterat våld och förtryck är en viktig jämställdhets- och jämlikhetsfråga som kommer att vara aktuell under lång tid, och många olika insatser är angelägna.

Jämställdhetsmyndigheten anser att betänkandet i stora delar inkluderar ett jämställdhetsperspektiv i sina utgångspunkter, problembeskrivningar, diagnoser och förslag men i vissa delar saknas ett jämställdhetsperspektiv. Detta gäller exempelvis när alkoholkonsumtion, narkotikabruk och spelande diskuteras. Jämställdhetsmyndigheten hade även önskat att utredningen på ett än tydligare sätt i delar haft ett intersektionellt perspektiv, exempelvis tydligare inkluderat funktionsnedsättning och hbtqi.

Synpunkter enligt utredningens disposition

16.3 Den globala finansmarknaden och makropolitiken

Utredningen föreslår att när det akuta skedet i pandemin är över, bör en utredning tillsättas för att se över de fundamentala komponenterna i det offentliga budgetsyste­met – avvägningen mellan finans- och penningpolitiska styrmedel, överskottsmål, hantering av investeringar och skattekvot. Jämställdhetsmyndigheten vill betona vikten av att ett jämställdhetsperspektiv, liksom relevanta intersektionella perspektiv, inkluderas i utredningen om den blir aktuell.

17.3.2 Obligatorisk förskola från 3 år, särskilda insatser för barn med utländsk bakgrund

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar utredningens diskussion om förskolans och de tidiga årens betydelse för en ökad likvärdighet. Jämställdhetsmyndigheten vill dessutom understryka förskolans betydelse i arbetet med att nå de jämställdhetspolitiska målen, bland annat genom förskolans uppdrag i läroplanen att motverka köns­mönster som begränsar barnens utveckling, val och lärande. Kvaliteten i förskolan är därför viktigt att diskutera och Jämställdhetsmyndigheten välkomnar förslaget att tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå åtgärder för långsiktig kompetensförsörjning och kvalitetsförstärkning inom förskolan. Utredningen bör se över behov av utbildningsplatser till förskolelära­rprogrammet, utformning av detsamma och alternativa vägar för kompetensförsörjning till förskoleverksamhet. Jämställdhetsmyndigheten vill understryka att i arbetet med en utredning kring kompetensförsörjning är det även viktigt att inkludera frågor kring styrning, organisering och värdering av arbetet då det påverkar både arbetsmiljö och kompetensförsörjning. I en nyligen publicerad rapport från Jämställdhetsmyndigheten konstateras att en stor del av förklaringen till könsskillnaderna i arbetsrelaterad psykisk ohälsa inte står att finna i skillnader mellan kvinnor och män som grupp, utan i skillnader i hur arbetet

organiseras i olika branscher.¹ Det kan exempelvis handla om antal medarbetare per chef, eget inflytande över arbetsuppgifter etcetera.

17.3.2 Utökad studie- och yrkesvägledning med sikte på icke-traditionella yrkesval

Könssegregeringen inom utbildning och på arbetsmarknaden har visat sig bestående över tid och har en central plats inom jämställdhetspolitiken vilket innebär att det är viktigt att arbeta brett och långsiktigt för att motverka bakomliggande normer och värderingar som leder till könsskillnaderna vad gäller utbildnings- och yrkesval.

17.3.5 Utbildningspremie i välfärdsyrken i kommuner med stora utmaningar

Jämställdhetsmyndigheten delar bilden av att arbetskraftstillgången i kärnyrken är centralt för att kunna upprätthålla en välfärd av god kvalitet och samtidigt hålla tillbaka kostnaderna. Ett sätt skulle kunna vara, som utredningen föreslår, att utreda en årlig utbildningspremie för dem som har avlagt examen i ett kommunalt bristyrke och flyttar in i någon av de kommuner som har extra stora utmaningar med kompetensförsörjningen. Jämställdhetsmyndigheten vill dock även understryka arbetsmiljöns betydelse och hur arbetet organiseras för att attrahera och behålla personal.

18.3.1 Barnomsorg vid arbete på obekvämt arbetstid

Utredningen presenterar ett förslag att utreda de samhällsekonomiska vinsterna och kostnaderna förknippade med att ge arbetstagare rätt till barnomsorg vid arbete på obekvämt arbetstid. Detta då det enligt utredningen ger ökade förutsättningar för arbetstagare med barn, företrädesvis ensamstående föräldrar, att fortsätta att arbeta även om förutsättningarna på arbetsplatsen förändras eller en möjlighet att söka arbeten där arbetstiden är förlagd utanför ordinarie barnomsorgs öppettider. Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att statistik visar att en majoritet av ensamstående föräldrar är kvinnor. Skolinspektionen har tidigare visat att de

---

¹ Härenstam, A och Björk, L (2021). *Källor till förståelse av skillnader i psykisk ohälsa*, Jämställdhetsmyndigheten 2021:7

flesta kommuner erbjuder barnomsorg på kvällar, nätter och helger men att omsorgen inte alltid anpassas efter föräldrarnas behov.

Jämställdhetsmyndigheten kan därför se ett behov av att i en utredning av de samhällsekonomiska vinsterna och kostnaderna även kartlägga hur barnomsorg på obekvämt arbetstid erbjuds runt om i landet.

18.3.1 Löpande och förbättrad uppföljning av skillnader i löner och inkomst mellan män och kvinnor

Utredningen föreslår att uppdra åt Medlingsinstitutet att i sin analys av löneskillnader mellan kvinnor och män även redovisa beräkningar av den horisontella lönesegregeringen på svensk arbetsmarknad, det vill säga att analysera lönestrukturstatistiken utvidgas till att även omfatta en analys av löneskillnader mellan branscher, yrken och sektorer.

Jämställdhetsmyndigheten har tidigare konstaterat att Medlingsinstitutet årligen analyserar löneskillnader mellan kvinnor och män utifrån en uppdelning i ett bruttolönegap och ett nettolönegap, där nettolönegapet innebär att hänsyn tas till förklaringsfaktorer såsom skillnader i yrke, sektor, utbildning eller ålder. Precis som utredningen, menar

Jämställdhetsmyndigheten att detta innebär att stora delar av löneskillnaderna därmed ”förklaras”, vilket innebär att skillnader i samhällseliga värderingar av kvinnodominerat och icke kvinnodominerat arbete riskerar att osynliggöras som en neutral faktor.²

18.3.1 Problem med återkommande korta anställningar och oklara anställningsförhållanden samt sanktionsregler vid egen uppsägning

Utredningen föreslår att konsekvenserna för anställningstryggheten för visstidsanställda av den utveckling som skett sedan 1990-talet samt förändringar av lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkringen i syfte att öka anställdas möjligheter att säga upp sig utan alltför långtgående konsekvenser för hushållets ekonomi samtidigt som drivkrafter för att arbeta upprätthålls ska utredas. Jämställdhetsmyndigheten vill betona vikten av att

---

² Jämställdhetsmyndigheten (2020). *Fokus på inkomstgap – inte bara löneskillnader*, Analys i korthet.

ett jämställdhetsperspektiv, liksom relevanta intersektionella perspektiv, inkluderas i utredningarna om de blir aktuella.

18.3.3 Ökade ekonomiska resurser för tillsyn av arbetsmiljön

Utredningen föreslår att Arbetsmiljöverket successivt bör ges ökade resurser för utveckling och intensifiering av tillsynen på arbetsmiljöområdet med fokus på psykosocial arbetsmiljö och på identifiering av riskarbetsplatser. Utredningen anser vidare att regeringen även bör uppdra åt den myndighet regeringen finner lämplig att bistå med utveckling av analytiska hjälpmedel i arbetet. Jämställdhetsmyndigheten vill samtidigt betona behovet av att analysera hur arbetet organiseras i olika branscher.

Jämställdhetsmyndigheten menar att det behövs mer jämförande analyser av kontextuella förhållanden på makronivå i olika branscher; analyser av hur exempelvis styrformer, digitalisering och samhällsliga kriser sipprar ner och påverkar organisering, resurstilldelning, och utformning av arbetsmiljö för chefer och medarbetare. Det behövs mer kunskap om vilka organisatoriska förhållanden som gynnar utformning av hälsobefrämjande och jämställda arbetsplatser i alla typer av verksamheter.³ Det kan exempelvis handla om frågor som antal medarbetare per chef, eget inflytande över arbetsuppgifter etcetera. Jämställdhetsmyndigheten har i en nyligen publicerad rapport pekat på att organisatoriska och sociala faktorer i arbetsmiljön i kvinnokodade sektorer måste förändras för att förbättra arbetsmiljön.⁴

18.3.3 Förbättra tillgången till information för inspektion av arbetsmiljön

Utredningen föreslår att en ytterligare utvidgning av kretsen av myndigheter med direktåtkomst till beskattningsdatabasen utreds i syfte att effektivisera ansträngningarna att förbättra arbetsmiljön. Jämställdhetsmyndigheten anser att möjligheter till informationsutbyte är avgörande i arbetet med

---

³ Se Härenstam, A och Björk, L (2021). *Källor till förståelse av skillnader i psykisk ohälsa*, Jämställdhetsmyndigheten 2021:7

⁴ Hensing, G och Rajagopalan, V (2021). *Nordisk forskning om obetalt arbete och familjeliv och samband med sjukfrånvaro med psykiatrisk diagnos*, Jämställdhetsmyndigheten 2021:4

myndighetsgemensamma kontroller mot fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

19.3.4 Förtydligande av jämställdhetsperspektivet i regleringen av samhällsorienteringens omfattning och innehåll

Jämställdhetsmyndigheten ser positivt på att utredningen uppmärksammar flera viktiga jämställdhetsaspekter kopplade till integration. Många förslag och rekommendationer syftar till att ge bättre förutsättningar till integration för såväl kvinnor som män. Jämställdhetsmyndigheten ser likt utredningen samhällsorientering som ett viktigt instrument i integrationsprocessen och ser positivt på att förtydliga jämställdhetsperspektivet i förordningen som reglerar syfte och innehåll för samhällsorientering.

24.3.1 Redovisning av justeringar i transfereringssystemen

Utredningen anser att för att synliggöra konsekvenserna av genomförd eller utebliven uppräknings av transfereringarna bör budgetlagen kompletteras med ett krav på att budgetdokumenten ska innehålla en stående redovisning av vilka justeringar som har gjorts i transfereringssystemen i relation till den utveckling som skulle gälla vid full följsamhet gentemot reallönerna.

Transfereringar, både de som är inkomstrelaterade och de som är försörjningsrelaterade, är viktiga för att i synnerhet kvinnor skall kunna försörja sig själva och sina barn. Transfereringar tillsammans med skatter är också de delar av den disponibla inkomsten som bidrar till att utjämna skillnader mellan könen och kompenserar för mäns högre arbets- och kapitalinkomst.

I den stående redovisning av vilka justeringar som har gjorts i transfereringssystemen bör konsekvensbeskrivning för kvinnor och män vara obligatorisk.

24.3.2 Rätt till sjukpenning vid graviditetsorsakad nedsatt arbetsförmåga

Jämställdhetsmyndigheten har i tidigare remissvar tillstyrkt att skyddet för kvinnor med graviditetspenning ska utökas och att en mer omfattande

analys behöver göras av vilka behov gravida kvinnor har av ersättning för förlorad arbetsinkomst.

27.3.4 En ny maktutredning

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar i rapporten ”Ett sekel av rösträtt och valbarhet” (2021:1) att som en konsekvens av de upprop som samlades under #metoo och utifrån de stora samhällsförändringar som skett sedan Maktutredningen och Kvinnomaktutredningen har en rad forskare pekat på behov av en ny maktutredning.⁵ Om en ny maktutredning tillsätts bör kön och jämställdhet fortsatt vara en av de huvudsakliga frågorna att fokusera på eftersom tillgång till maktens positioner och villkoren på dessa positioner fortsatt skiljer sig i avsevärd mening mellan kvinnor och män i det svenska samhället. Det finns ett behov att också fördjupa kunskapen om kvalitativa aspekter av makt och inflytande sett till samhällsutvecklingen som helhet.

För Jämställdhetsmyndigheten

.....

Generaldirektör Lena Ag

.....

Jakob Lindahl

Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningscheferna Peter Vikström, Berit Jernberg, Jane Isaksson, Carina Abréu, Lena Leed samt verksjuristen Anna Tingbäck och den strategiska rådgivaren Maria Skalin Alströmer deltagit.

_____

⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Ett sekel av rösträtt och valbarhet*, 2021:1